

KATEDRA BOHEMISTIKY
Posudek na bakalářskou diplomovou práci

Autor: Kateřina Kalová

Studijní obor: česká filologie – anglická filologie

Název práce: Akustická analýza vokálů rodilých mluvčích

Vedoucí práce: PhDr. Petr Pořízka, Ph.D.

Hodnocení písemné verze práce – návrh klasifikačního stupně:

Předkládaná bakalářská práce je zaměřena nejen na vokální monofony, ale i na analýzu diftongů, což jsou hlásky, jimž je ve fonetické literatuře věnován mnohem menší prostor. A pokud jde o akustickou analýzu českých diftongů, nenalezneme mnoho textů, které by se jí zabývaly. Práce reflektuje současný stav i vývoj oboru (akustické fonetiky), a to jak z hlediska metod měření a následného vyhodnocování dat (zejm. normalizace hodnot), tak reflexí nejnovějších poznatků (aktuální studie zejm. Volín–Skarnitzl, 2012, příp. další). Výsledky získané instrumentální analýzou diplomantka vhodně vztahuje k referenčním hodnotám českých vokálních hlásek, přičemž je nutno zmínit, že referenčních zdrojů (tabulky s číselnými údaji, jež prezentují formantová pásma či trvání vokálů) je více, a někdy jsou dokonce hodnoty uváděny v jiných jednotkách než v hertzech. Diplomantka tuto situaci s přehledem zvládla a nabídla kvantitativní údaje z této práce v potřebných základních škálách (Hz a ERBy), pro něž v češtině referenční kvantitativní údaje existují. Tím si vytvořila možnost komparace s různými zdroji či referencemi. U kvantitativních vokálních hlásek vhodně pracuje s relacemi, spíše než absolutní naměřené hodnoty délky ji zajímá poměr krátkých a dlouhých vokálů (opět s následnou komparací). Zmiňovaná porovnávání jsou přitom pečlivá a důsledná.

Teoretická pasáž uvádí všechny podstatné charakteristiky i základní fakta, přitom je psána stručně a obsažně. Velmi důležitou částí práce je tzv. *normalizace hodnot formantů*, která se obecně v českých fonetických studiích provádí dodnes zcela výjimečně, přestože se jedná o poměrně důležitou, přitom relativně jednoduchou metodu eliminace různých extralingvistických faktorů variability naměřených kvantitativních údajů, které jsou způsobeny různými příčinami: zejm. fyziologické a sociolingvistické faktory. Diplomantka se seznámila jak s metodami *vnější* (Bark, ERB, Mel...), tak *vnitřní normalizace* (Lobanov, Watt, Nearey, Gerstman...). Přestože pro češtinu (a nejen pro ni) vychází nejlépe normalizace Lobanova (Lobanov–Hz), diplomantka poměrně pochopitelně volí nakonec převod na ERBy, neboť si tím vytváří prostor pro následnou komparaci s výsledky jiných českých badatelů. Tato práce je jednou z těch, jež jsou založeny na reálných řečových datech: materiálově vychází z korpusů *Dialog* a *Monolog*, celkem je zpracováno 10 mluvčích (5+5), u každého z nich je změřeno 5 různých vzorků jednotlivých vokálů/diftongů. To představuje více než 600 různých vokálních artikulací, u nichž bylo prováděno jak měření formantů, tak trvání, což je více než 3000 základních měření. Přístup k samotnému měření je až příkladně pečlivý, se snahou o spolehlivost. Diplomantka si je vědoma jak možných falešných formantů (při automatické detekce), tak potřeby měřit ekvidistantně ve stabilních formantových pásmech – okrajová pásma typická svými tranzienty jsou ponechána vně měření. Diplomantka

předkládá přesvědčivou analýzu i celkové výsledky a interpretace. Její sonda je cenným příspěvkem v současném fonetickém výzkumu, zejm. pokud jde o diftongy.

Jazyková stránka práce je na vynikající úrovni, oceňuji zejm. stylizační schopnosti diplomantky, což žel dnes nebývá u všech studentů bohemistiky zvykem.

Kritické poznámky jsou pouze marginální: Lépe uvádět tabulky hodnot přímo do textu: v práci jsou jako přílohy. Příloha 3 už v textu jednou je, a to jako Obr. 4 na s. 21. Podobně příloha 1 jako tabulka 3 na s. 18. Naopak tabulky shrnující vlastní naměřené hodnoty v textu nejsou uváděny vůbec, ale až jako přílohy. Obr. 2 na s. 14 by bylo lépe upravit tak, aby se v něm zorientoval i laik, tj. vizuálně zvýraznit, vyznačit ony formantové pásy na spektrogramech. Nezkušený či méně zkušený čtenář by mohl mít potíže s jejich odlišením (krom toho jsou součástí formanty vyšší i základní F0). Dále nalezneme jen drobnější nedostatky typografické. Způsob zápisu vokálů by bylo vhodnější uvést v textu dříve než v kap. 5.2 (*Zápis znaků*), neboť se se symboly pracuje i na řadě míst předtím.

Závěrem:

Předkládaná BP velmi přesvědčivě ukazuje autorčinu obeznámenost s tématem práce i s potřebnými lingvistickými metodami, stejně jako její schopnost interpretační. Vzhledem k tomu, že jde o stupeň bakalářský, jedná se o nadprůměrnou práci. Proto velmi rád **doporučuji tuto práci k obhajobě a hodnotím jako výbornou, tedy stupněm A.**

Náměty pro obhajobu (formou otázek):

1. Na s. 13 zmiňujete pojmy "hrdelní a ústní" formant: víte, kdo z významných českých fonetiků tyto termíny prosazoval?
2. Ad s. 37: Čím si vysvětlujete rozdíl (cca 10 vs. 30 %) v naměřených hodnotách *i*-ových vokálů (tedy distinkce *i*–*í*) v této BP a u Volína – Skarnitzla (2012)? Případně jaký faktor či faktory by v tom mohly hrát roli?
3. Je možno si něčím vysvětlit, proč jsou rozdíly mezi vysokými vokály z hlediska trvání znatelně menší (cca 30 %) než mezi nevysokými (cca dvojnásobek)?
4. Zvažujete, že byste v práci pokračovala i nadále (např. zevrubnějším výzkumem diftongů)?

V Olomouci dne 15. května 2017

PhDr. Petr Pořízka, Ph.D.